

Del 11: 2010-2012.

Stor interesse for frivillig vern. Felles bønn fra skogbruk og naturvern om mer penger til skogvern fører fram

I denne perioden står private skogeiere i kø for å selge skog til vern. Ja, interessen er så stor at forslagene langt overskrider de årlige budsjettene til skogvern. Samtidig fortsetter vernet på statsgrunn. Perioden kulminerer med at en ny miljøvernminister høsten 2012 lover å doble bevilgningene til skogvern i 2013.

SIGMUND HÅGVAR, INSTITUTT FOR NATURFORVALTNING, UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP

Evaluerings av skogvernet

I løpet av disse tre årene økte skogvernet fra 1,7 % til 2,5 % av det produktive skogarealet. Man er likevel bare litt over halvveis til den faglige anbefalingen på minimum 4,6 %. Og svært langt fra løftene om 10 % vern av alle skogtyper, et mål som Norge har skrevet under i forbindelse med Biomangfold-konvensjonen. I 2011 evaluerte OECD norsk miljøpolitikk og kritiserte det dårlige skogvernet.

Det frivillige vernet har ofte vært kritisert av naturvernorganisasjonene for ikke å treffe de viktigste områdene, og for manglende innsyn og medvirkning i prosessen. En evaluering av hva man hadde oppnådd med frivillig vern-ordningen ble derfor foretatt i 2010 av NINA og NIBR. Konklusjonen var at kvaliteten på områdene var ganske bra, selv om avgrensingen ikke alltid var god. Prosesskostnadene var sunket, og saksbehandlingen var ofte raskere enn før. Men fordi køen av innmeldte områder etter hvert ble lang, oppstod det i 2011 og 2012 propper i systemet. Antallet godkjente forslag oversteg både bevilgninger og saksbehandlingskapasitet. Dette skapte frustrasjon hos alle parter, ikke minst hos skogeierne selv. Det kunne ta både tre og fire år før erstatning ble utbetalt. I slutten av artikkelen ser vi hvordan dette ble løst.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) forsøker å styre det frivillige vernet gjennom «bestillinger»

Det frivillige vernearbeidet foregår som en tillitssak mellom DN og Skogeierforbundet. Det betyr at skogeiersiden gis full frihet til å foreslå områder, som skal kvalitetssikres av NINA. Men samtidig kan DN legge føringer ved å «bestille» skogtyper hvor det haster med vern. Når en bestilling er gitt, forsøker Skogeierforbundet å finne grunneiere som er interessert. Siden Skogeierforbundet har

fått lov til å ha føringen med å melde inn områder for vern, må de også kunne vise at de oppfyller Stortingets krav om kvalitet i skogvernet. I sine årlige oversikter minner DN rutinemessig om at det er stor mangel på verneområder i rike, lavereliggende områder. I brev av 4. februar 2011 «bestilte» DN flere verneområder innen tre spesifikke naturtyper: Boreal regnskog (kystgran-skog i midt-Norge), bekkekløfter og edelløvskog. DN sa også at det forventes innspill om frivillig vern på områder som ble trukket fram i Naturvernforbundets rapport «Unike skoger» fra 2006. Ett år senere (2. februar 2012) meldte DN at en stor rapport om verneverdige bekkekløfter var ferdig, og at edelløvskog-registreringer skulle sluttføres samme år. Samtidig ble det igangsatt registreringer av oseanisk furuskog på Vestlandet.

Skogvernet tikker og går: Konkrete vernetiltak i disse tre årene

Den 5. mars 2010 ble 25 områder vernet med et totalareal på 105 km², derav 52 km² produktiv skog. Tretten var frivillig vern, og resten vern på statsgrunn, her-

→ Fig. 1. som viser beliggenhet og navn til de 50 mest verneverdige skogsområdene, ifølge WWF-rapport fra 2012.

Figur 1. Topp 50 unike skoger

WWF, Naturvernforbundet og SABIMA mener at de 50 unike skogene angitt på kartet, totalt 622 kvadratkilometer skog, bør prioriteres for vern. Hvert område har unike naturverdier som må tas vare på. De store verneverdiene vanskeliggjør skogbruk, og frivillig vern kan derfor være en god løsning for grunneierne. Mer informasjon om de unike skogene i tabell 5.

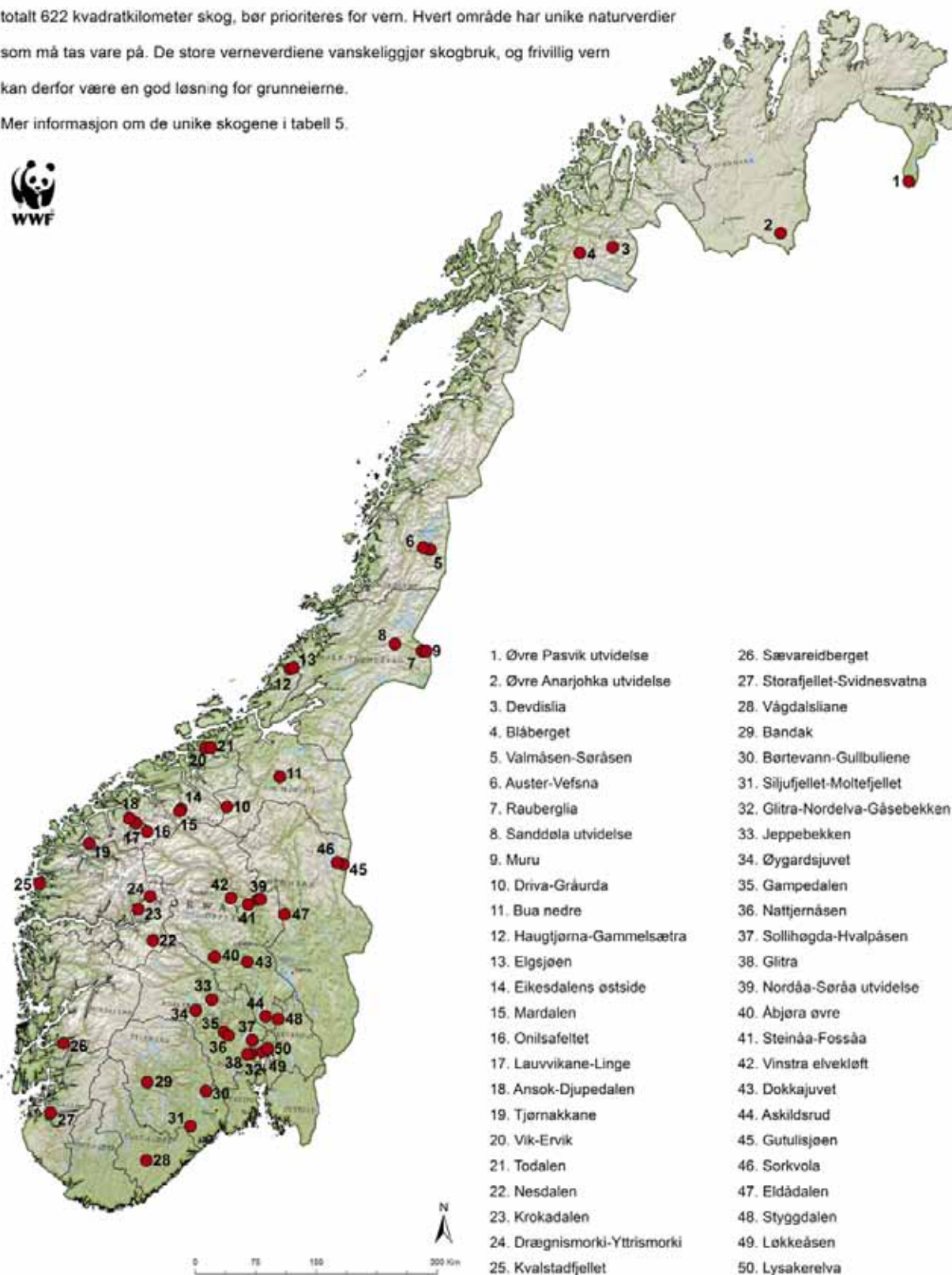

Fig. 2. Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell på biomangfold-tur langs Lysakerelva høsten 2012, i et av de 50 prioriterte skogsområdene. Trude Myhre som har skrevet rapporten demonstrerer. Til venstre WWF-leder Nina Jensen. Foto: Heidi Katrine Bang.

under 6 prestegårdsskoger. Oppunder jul, den 17. desember, ble 26 nye skogsreservater opprettet. Her var 14 basert på frivillig vern og inkluderte flere boreale regnskogsområder, og 12 var prestegårdsskoger. Totalt vernet areal denne gangen var 69 km², hvorav 36 km² var produktive. Dermed var vi kommet opp i 1,9 % vernet produktiv skog.

Også i 2011 skjedde vernet i to puljer, tidlig og sent på året. Den 25. februar ble 21 områder vernet i Nordland. Her fikk man reddet en del rike skoger, som høystaudeskog og kalkkrik fjellbjørkeskog på marmorberg.

Alt var på statsgrunn, derav to prestegårdsskoger. Totalarealet som ble vernet var 245 km², derav 62 km² produktiv skog. Den 16. desember ble 23 skogsområder vernet, fordelt på flere fylker. Her inngikk noe kystgranskog, og en av de «Unike skogene»: Rottåsberga i Tingvoll kommune. Halvparten av områdene var basert på frivillig vern, og de andre var på statsgrunn i Nord-Trøndelag. Totalt vernet areal var 252 km² og produktivt areal 79 km². Med dette var litt over 2,5 % av den produktive skogen vernet. Her må det tilføyes at i dette tallet inngår en god del skog som ble vernet 11.

mars 2011 ved den sterke utvidelsen av Ormtjernkampen nasjonalpark, som ble omdøpt til Langsua nasjonalpark.

I 2012 ble det 17. februar vedtatt en omfattende verneplan for Bygdøy-området. Her inngikk to små, men viktige skogsreservater: Dronningberget og Hengsåsen. Disse inneholder den svært sjeldne skogtypen kalklindeskog, som bare finnes noen få steder i Norge og Tsjekkia. Her finner vi meget sjeldne sopper og insekter. Dronningberget er det stedet som har flest trua sopparter i Norge. Mer skogvern ble det imidlertid ikke dette året, selv om en rekke frivil-

Oslo, 9. juli 2012

Til statsminister Jens Stoltenberg, finansminister Sigbjørn Johnsen og miljøvernminister Bård Vegar Solhjell

Organisasjoner for skogiere, industri, miljø og friluftsliv ber om penger til skogvern

Vern av skog har tidligere vært konfliktfylt, men de siste åtte årene med frivillig vern har dempet konflikten og ført til positive holdninger til skogvern. Regjeringen er tydelig på at skogvernet skal økes, og norske skogiere svarer med å tilby frivillig vern av en rekke områder med store verneverdier. Regjeringen har derfor i flere år vært i en unik stilling til å kunne øke skogvernet uten store konflikter. Dette er et viktig element i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfoldet i Norge.

Likevel stoppet Miljøverndepartementet i praksis inntak av nye tilbud om frivillig skogvern 22. juni 2012, i mangel av penger. Når skogierne stiller opp med tilbud om frivillig vern, må det være en forutsetning at staten følger opp med de nødvendige midler. Regjeringen svikter sine løfter om økt skogvern og satsingen på frivillig vern som arbeidsmåte.

I tillegg til at det mangler penger til nytt skogvern, mangler miljøvernmyndighetene ca 300 millioner kroner for å kunne treffe vernevedtak og utbetale erstatninger for områder som skogierne allerede har tilbudt. Det er svært uheldig at manglende bevilgninger gjør det umulig å treffe vernevedtak for de områdene som oppfyller kvalitetskravene, og at skogiere med nye verneforslag må snu i døren. Både skogierne og vernemyndighetene har behov for forutsigbarhet slik at verneprosesser kan foregå kontinuerlig uten at det skapes usikkerhet omkring erstatninger, og slik at kompetanse kan bygges opp og beholdes. Det tar normalt to år fra en setter i gang en frivillig verneprosess, til vernevedtak kan gjøres og erstatningen utbetales. Slik situasjonen er i dag, har man imidlertid ingen garanti for bevilgningen til skogvern to år fram i tid. En slik situasjon kan føre til at frivillig vern kommer i unødig miskreditt blant skogierne.

Undertegnede organisasjoner ber regjeringen bevilge mer penger til skogvern gjennom en nødvendig økning på miljøverndepartementets budsjett.

Vennlig hilsen

Gudbrand Kvaal, Norges Skogeierforbund	Nina Jensen, WWF
Stein Lier-Hansen, Norsk Industri	Lars Haltbrekken, Norges Naturvernforbund
Silje Lundberg, Natur og Ungdom	Erling Bergsaker, NORSKOG
Truls Gulowsen, Greenpeace	Arild Hermstad, Fremtiden i våre hender
Christian Steel, SABIMA	Marius Holm, Zero
Lasse Heimdal, Friluftslivets fellesorganisasjon	Kjetil Solbakken, Norsk ornitologisk forening

Fig. 3. Fellesbrevet fra naturvernensiden og skogsiden om behovet for økte bevilgninger til skogvernet. Resultatet ble en økning på 2013-budsjettet fra 130 til 230 millioner kroner.

lige områder sto i kø for å vernes. Årsaken var mangel på penger, særlig fordi man fremdeles slet med å betale erstatninger for Trillemarka-vernet i 2008.

Statskog bremser

Vern på statsgrunn skulle man tro kunne gå uten konflikter – det er jo fellesskapets skoger. Men særlig i Trøndelag, Nordland og Troms

har styrene for en del statsalmenninger satt på bremsene. I februar 2011 ble for eksempel 12 verneverdige skogsområder i Vefsnas nedbørsfelt holdt tilbake fordi Statskog og lokale politikere ønsket å vurdere utbygging av sidevassdrag i det vernede vassdraget! Vefsnas vassdraget ble vernet i 2009, og motivet var nettopp urørtheten, inkludert sidevass-

dragene. Det ser ut til at Statskog ønsker å praktisere et frivillig vern på samme måte som private skogiere, og at sentrale myndigheter langt på vei lar Statskog sitte med bremsene på.

WWF-rapport over «Topp 50 unike skoger»

I september 2012 publiserte WWF i samarbeid med Naturvernforbundet og SABIMA en rapport over de 50 viktigste verneverdige skogsområdene som ennå ikke er vernet (Fig. 1). Rapporten med tittelen «Skogkur 2020. Redningsplan for Norges unike skoger» er å betrakte som en revidert og oppdatert versjon av «Unike skoger»-rapporten fra 2006. Mye kunnskap er kommet til i løpet av disse årene. Egentlig burde det være myndighetenes oppgave å utarbeide slike oversikter, men det gjøres ikke siden myndighetene helt baserer seg på hva private skogiere finner for godt å melde inn til frivillig vern. Den nye miljøvernministeren dette året, Bård Vegar Solhjell, mottok rapporten med stor interesse og deltok også på befaring i ett av områdene, nemlig bekkekløften som Lysakerelva danner, på grensen mellom Oslo og Bærum (Fig. 2). Her er en rekke rødlistede arter påvist. Naturvernorganisasjonene håper at DN legger ut disse 50 områdene som en «bestilling» til frivillig vern.

Nesten dobling av skogvern budsjettet i 2013

En måned etter lansering av WWF-rapporten annonserte Solhjell at han for 2013 hadde klart å øke bevilgningene til skogvern med 100 millioner, til 230 millioner kroner. Dette ble behørig feiret i WWF's lokaler med miljøvernministeren til stede, og med taler fra både naturvern- og skogsiden. Skogsoppsuppe og blåbærsaft sto på menyen. Foruten rapporten om de 50 unike skogene var årsaken til bevilgningen en felles bønn fra miljøsidene, skogiersiden og skogindustrien om økte bevilgninger. Dette bre-

vet av 9. juli, som var adressert til statsministeren, finansministeren og miljøvernministeren (Fig. 3), hadde ført til oppslag i Aftenposten og Dagens Næringsliv. Ut fra ulike motiver er alle disse partene interessert i at den lange køen av frivillige verneområder blir kuttet ned ved at erstatninger blir utbetalt. Med dagens store pågang fra grunneiere er det viktig at den forhøyede bevilgningen beholdes i årene fremover, og helst økes. En felles anmodning fra naturvern- og skogsiden om økte bevilgninger ble for øvrig fremsatt i 2002, men uten tilsvarende uttelling.

Dobbeltmoral?

Egentlig ba WWF Solhjell om en skogvern-milliard, siden regjeringen har lovet 15 milliarder til vern av tropeskoger. Men slike budsjettsporang får vi visst ikke til i verdens rikeste land. For å komme opp i 4,6 % norsk vern, som er et anbefalt faglig minimum, trengs anslagsvis 4 milliarder kroner. Det er ellers et paradoks at regjeringen i 2012 doblet tilskuddet til skogsdrift i bratt terreng fra 10 til 20 millioner. Naturvernorganisasjonene påpekte at disse tilskuddene med kirurgisk presisjon fører til hogst i gammelskog med høyt biomangfold og stort karbonlager. Så mens regjeringen øker vernehastigheten, øker den samtidig hogsthastigheten i de siste gammelskogene.

Takksgisler

Takk til Rein Midteng og Trude Myhre for informasjon og illustrasjoner.

Litteratur

Evju, M. (red.), Hofton, T. H., Gaarder, G., Ihlen, P. G., Bendiksen, E., Blindheim, T. & Blumentrath, S. 2011. Naturfaglige registreringer av bekkekløfter i Norge. Sammenstilling av registreringene 2007–2010. *NINA Rapport 738*, 231 s.

Framstad, E. & Blindheim, T. 2010. Naturfaglig evaluering av *Frivillig vern-*

områder. *NINA Rapport 534*, 108 s.

Kleppe, J. T., Thylén, A. & Blindheim, T. (red.) 2011. Naturfaglige registreringer av edelløvskog og rike blandingsskoger i Telemark og Aust-Agder 2009 – 2010. *Biofokus-rapport 2011-11*, 49 s.

Myhre, T. 2012. Skogkur 2020. Redningsplan for Norges unike skoger. *WWF-rapport i samarbeid med Naturvernforbundet og SABIMA*, 28 s.

Skjeggedal, T., Gundersen, V., Harvold, K. A. & Vistad, O. I. 2010. Frivillig vern av skog – evaluering av arbeidsformen. *Samarbeidsrapport: NIBR/NINA*, 160 s.

Elleve artikler om skogvernets historie i Norge

Dette er den ellefte artikkelen om skogvernets historie i Norge. Artiklene er skrevet av Sigmund Hågvær og en oversikt er listet under. Kopi av artikler på pdf-format kan du laste ned fra bio.no

Del 1. 1905-1986: Pionérfredninger og opptrapping fram mot Barskogutvalget. *Biolog 3* 2003, s. 7-11.

Del 2. Barskogutvalgets arbeide 1986-88. *Biolog 4* 2003, s. 28-32

Del 3. Oppfølging av Barskog-utvalget og Økoforsk sine registreringer: En konfliktfylt fase (1987-90). *Biolog 1* 2004, s. 10-15.

Del 4. Første vernekvote på 250 km²: Internasjonal støtte og høy debatt-temperatur (1990). *Biolog 2* 2004, s. 11-13.

Del 5. Et stort håp føder en liten mus (45 km² tilleggsværn). Gro blir statsminister i november 1990. *Biolog 2* 2004, s. 14-16

Del 6. 1991-1996: Et samlet storting utvider verneplanen med 120 km² i 1996, *Biolog 3/4* 2004, s. 12-16

Del 7. 1997-2000: «Alle» godtar mere vern, men tre regjeringer er passive. *Biolog 3/4* 2004, s. 17-20

Del 8. 2001-2002: Nytt håp med Bondevik 2 og miljøvernminister Børge Brende. *Biolog 1* 2005, s. 19-24

Del 9. 2003-2004: Stortinget krever redusert konfliktnivå. «Frivillig vern» og vern på statsgrunn i fokus. *Biolog 2* 2005, s. 7-12

Del 10: 2005-2009. Viktige områder vernes: Trillemarka, Skrim og betydelige arealer på statsgrunn. *Biolog 4* 2009, s. 8-10